Den revolutionerande järnvägen

Lärarhandledning

Programbeskrivning

Under besöket får eleverna lära sig om vilken roll järnvägen spelade i industrialiseringen och alla de samhällsrörelser den förde med sig. Under 1800-talet revolutionerar järnvägen resandet och transporter, men det är inte alla som reser på samma villkor. Museipedagogen berättar om förhållandena i 1: a, 2: a, 3:e (och i ett enstaka fall 4:e) klass och om rallarnas arbetsvillkor under arbetarrörelsens framväxt.

Museipedagogen arbetar med dialogbaserad visning och lyfter gärna in specifika teman som ni arbetat med tidigare i klassrummet. Kontakta museet i förväg om det är något tema/ämne som ni vill fokusera på, exempelvis kvinnors roll i järnvägshistorien eller hållbarhetsfrågor.

Läraren får här också diskussionsfrågor med sig att prata om i klassrummet.

Fördjupnings- och diskussionsfrågor

- Varför var många emot järnvägen tror ni? Kan ni leta upp gamla argument mot järnvägen, vilka motiv eller anledningar (politiska, ekonomiska) kan ha funnits bakom?
- Nya möjligheter öppnades upp med järnvägen, människor kunde förflytta sig mycket lättare och den nya infrastrukturen bidrog till industrialiseringen. Kan ni komma på några exempel på industrier som kunde växa tack vare järnvägen? Fanns det några industrier som påverkades negativt?
- Det är inte bara förändringar i hur man reste som kom med järnvägen utan också hur man förstod tid. Vad hade en standardiserad tid (klockan är lika mycket i hela Sverige) för konsekvenser för svenskarna? Kan ni tänka ut några situationer där det var en nackdel att ha en standardtid?
- I utställningen fick ni lära er om rallarna och deras livssituation. I bland annat filmer och sånger framställs ofta rallaren som en modig äventyrare som lever livet på sina egna villkor, trots att deras liv bestod av hårt arbete under mycket svåra förhållanden. Varför tror ni att det är så?
- Järnvägen ledde inte bara till att posten kom fram snabbare än tidigare, utan på järnvägsstationerna fick man också telegraf, vilket gjorde att man kunde skicka korta meddelande som kom fram direkt. Tänk på alla sätt ni kommunicerar under en dag. Vilka hade varit möjliga för 150 år sedan och vilka hade inte varit det?

Målgrupp: åk 7 till och med gymnasiet.

Kursplanskopplingar är hämtade ur Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 2022) samt från Läroplan, program och ämnen i gymnasieskolan (materialet uppdaterat för Gy25 i juni 2025).

https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan

https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan

Historia årskurs 7–9

Samhällsomvandlingar: framväxten av civilisationer och industrisamhällen

- Industrialiseringen i Europa och Sverige. Olika orsaker till industrialiseringen och konsekvenser av denna för människor och miljö.
- Revolutioner och framväxten av nya idéer, samhällsklasser och politiska ideologier.
- Tolkning av historiska källor från någon tidsperiod och granskning utifrån källkritiska kriterier. Värdering av källornas relevans utifrån historiska frågor.
- Analys av historiebruk kopplat till någon tidsperiod, till exempel hur olika aktörer använder historia för att skapa eller stärka nationella identiteter.

Demokratisering och ökad globalisering, cirka 1900 till nutid

- Demokratiseringen i Sverige och framväxten av välfärdssamhället. Bildandet av politiska partier, nya folkrörelser, till exempel kvinnorörelsen, och kampen för allmän rösträtt för kvinnor och män. Kontinuitet och förändring i synen på kön, jämställdhet och sexualitet.
- Kontinuitet och förändring med utgångspunkt i långa historiska linjer kring levnadsvillkor, migration och makt.
- Analys av historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur individer och grupper använder historia för att kritisera samtida fenomen och påverka våra föreställningar om framtiden.

Historia gymnasiet

Historia 1a1

Centralt innehåll

- Översikt över industrialisering samt framgångar och motgångar för demokratisering i olika delar av världen från upplysningstiden till nutid. Konsekvenser av industrialisering och demokratisering, till exempel när det gäller resursfördelning, miljö, mänskliga rättigheter och jämställdhet.
- Centrala globala förändringsprocesser och händelser, till exempel jordbrukets utveckling, teknisk utveckling, förändrat resursutnyttjande, migration, kolonialism och frigörelse, folkmord, konflikter och internationellt samarbete.
- Historiebruk med koppling till någon eller några delar av det historiska innehållet. Hur historia kan användas i till exempel vardagsliv, samhällsliv och politik och påverka människors identitet, värderingar och föreställningar.

Historia 1a 2

Centralt innehåll

- Industrialisering samt framgångar och motgångar för demokratisering i Sverige från upplysningstiden till nutid. Konsekvenser av industrialisering och demokratisering när det gäller till exempel resursfördelning, miljö, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Jämförelser med andra länder.
- Historiebruk med koppling till delar av det historiska innehållet. Hur historia kan användas i till exempel vardagsliv, samhällsliv och politik och påverka människors identitet, värderingar och föreställningar.

Historia 1b, Historia 2a, Historia 2b och Historia 3:
Visningen anpassas efter årskursen och berör bland annat industrialiseringen, arbetslivets förändrade villkor och historiebruk.

Samhällskunskap årskurs 7–9

Individer och gemenskaper

- Människors identiteter, ekonomiska resurser och möjligheter i samhället och hur dessa kan påverkas av bland annat socioekonomisk bakgrund, kön, ålder och etnicitet. Begreppen makt, rättvisa, jämlikhet och jämställdhet.

Samhällsresurser och fördelning

- Hur hushållens, företagens, bankernas och det offentligas ekonomi hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomin och vilka effekter de kan få.
- Orsaker till och konsekvenser av en ojämlik fördelning av inkomster och förmögenheter mellan människor i Sverige och i olika delar av världen.
- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel med avseende på lönebildning, arbetsmiljö och arbetsrätt.

Information och kommunikation

- Hur media produceras, distribueras och konsumeras samt vilka möjligheter och svårigheter det kan innebära för mediernas roll i ett demokratiskt samhälle.

Teknik årskurs 7–9

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Internet och några andra globala tekniska system samt deras fördelar, risker och begränsningar.
- Konsekvenser av teknikval utifrån ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter av hållbar utveckling.
- Hur tekniken möjliggjort vetenskapliga upptäckter och hur vetenskapen har möjliggjort tekniska innovationer.
- Hur föreställningar om teknik påverkar individers användning av tekniska lösningar och yrkesval.

Tekniska lösningar

- Hur komponenter och delsystem benämns och samverkar inom tekniska system, till exempel informations- och kommunikationsteknik och transportsystem.
- Tekniska lösningar för hållfasta och stabila konstruktioner samt betydelsen av materialens egenskaper, till exempel drag- och tryckhållfasthet, hårdhet och elasticitet.

Arbetsmetoder för utveckling av tekniska lösningar

- Teknikutvecklingsarbetets olika faser: identifiering av behov, undersökning, förslag till lösningar, konstruktion och utprövning. Hur faserna i arbetsprocessen samverkar i det egna arbetet och i teknikutvecklingsarbeten i samhället, till exempel inom arkitektur och kollektivtrafik.
- Dokumentation av tekniska lösningar: skisser, ritningar, fysiska och digitala modeller samt rapporter som beskriver teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten.

Materialet är framtaget våren 2024.

Vid frågor eller mer information kontakta museipedagogerna:

Anna Rasmusson, 0431–469169, mailto:anna.rasmusson@engelholm.se

Elin Hallenberg, 0431–469056, mailto:elin.hallenberg@engelholm.se

Besök gärna vår hemsida www.jarnvagensmuseum.se för mer information.